

**Jaarverslag
Nederlandse Museumvereniging
2004**

Inhoud

WOORD VOORAF
BELEIDSONTWIKKELING
BELANGENBEHARTIGING
DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING
MUSEUMPROMOTIE EN MUSEUMKAART
ONDERSTEUNING MUSEA
RELATIES MET DERDEN
INTERNATIONALE BETREKKINGEN
INTERCULTURELE PROGRAMMA'S
CULTUREEL ERFGOED MINDERHEDEN
AFKORTINGEN

Colofon

Nederlandse Museumvereniging
Postbus 2975
1000 CZ Amsterdam
T 020 5512900
F 020 5512901
E info@museumvereniging.nl
I www.museumvereniging.nl

Tekst: bureau Museumvereniging, Daniëlle Lokin (Woord vooraf)
Eindredactie: Onno Groustra

Museumvereniging

WOORD VOORAF

Met als motto de titel van het Beleidsplan 2005-2008 'Meer aandacht voor de dynamiek en kwaliteit van de Nederlandse musea' begonnen wij vol optimisme aan het jaar 2004. De Museumvereniging heeft veel activiteiten kunnen ontplooiën ten aanzien van de belangenbehartiging, beleidsontwikkeling, deskundigheidsbevordering, museum promotie, marketingondersteuning en als uitgever van de Museumkaart. Vooral de vernieuwde Museumkaart is een succes. De nieuwe kaart en de herpositioneringscampagne zijn goed ontvangen door musea, media en publiek.

Het Nederlands Openluchtmuseum keerde dan ook weer bij de Museumkaart terug, na een afwezigheid van zeven jaar. Later in het jaar besloot ook het Centraal Museum in Utrecht de kaart opnieuw te accepteren. Het Van Abbemuseum in Eindhoven heeft zich vanaf het begin van het verslagjaar weer bij de Museumkaart aangesloten.

Toch zijn er niet alleen successen te melden. In het najaar bleek dat de in 2003 ingezette integratie van de Museumvereniging en de Stichting Museumkaart nog moeizaam verliep. Er ontstonden personele spanningen en financiële onduidelijkheden. Onze directeur heeft besloten op te stappen.

Op 31 december 2004 kwam er een eind aan maar liefst veertien jaar partnership tussen de Rabobank en de Stichting Museum(jaar)kaart, sinds 2003 geïntegreerd in de Museumvereniging. Van 1991 tot en met 1999 hadden klanten van de Rabobank met een Europas gratis toegang tot de bij de Museumjaarkaart aangesloten musea. In 2000 veranderde dat in 50% museumkorting. De Rabobank heeft veel publiciteit gegenereerd voor de musea, in landelijke radio-, televisie en printcampagnes, in eigen publicaties met hoge oplagen, en in bijzondere producten zoals de Museumroutekaart. De samenwerking heeft ervoor gezorgd dat vele honderdduizenden nieuwe bezoekers hun weg naar de musea hebben gevonden.

Wij zijn de Rabobank heel veel dank verschuldigd voor de jarenlange genereuze samenwerking. Gelukkig blijft de Rabobank door onder andere de samenwerking van de lokale banken met musea in hun werkgebied, het partnership met het Van Gogh Museum en de tentoonstelling van de Rabo Kunstcollectie in het Gemeentemuseum in Den Haag nauw betrokken bij de museumwereld.

Het afscheid van de Rabobank als partner benadrukte nog eens de noodzaak nieuwe sponsors te vinden. Daarnaast creëert de problematiek in de eigen organisatie een forse werkagenda voor vereniging en bestuur.

De organisatie realiseert zich dat ze voor een aantal existentiële keuzes is komen te staan. Beleidsontwikkelingen die in 2004 zijn ingezet, worden in nauwe samenspraak met de leden uitgewerkt. In de komende tijd moet dit leiden tot een vernieuwde, op de toekomst gerichte organisatie.

Daniëlle H.A.C. Lokin,
Voorzitter Museumvereniging

BELEIDSONTWIKKELING

Jaarplan en Begroting 2005

De Museumvereniging heeft, net als alle andere ondersteunende organisaties in de cultuur, een concept-beschikking van staatssecretaris Medy van der Laan (Cultuur) ontvangen, waarin een subsidie voor slechts één jaar wordt toegekend. De staatssecretaris vindt, na advies te hebben ingewonnen bij bureau Berenschot, dat een deel van de taken van ondersteunende instellingen, zoals belangenbehartiging, niet uit de Cultuurnota betaald moet worden. Alleen besteltaken komen hier voortaan nog voor in aanmerking. Ook wil zij één ondersteunende instelling per sector in 2006. Het jaar 2005 wordt zo een overgangsjaar naar een nieuwe ondersteuningsstructuur.

De Museumvereniging heeft in haar reactie op de concept-beschikking aangegeven dat hiermee de continuïteit van haar werk voor de musea in gevaar komt. Het is bovendien moeilijk om garanties af te geven voor het blijven uitvoeren van de aan haar toegekende projecten na 2005. In een eerdere reactie gaf de Museumvereniging al te kennen dat zij, in tegenstelling tot wat Berenschot concludeerde, niet uitsluitend branchetaken uitvoert. Als besteltaken ziet zij de deskundigheidsbevordering, kwaliteitsverbetering van het gehele museumbestel door middel van museumregistratie, museale gedragslijn, eCultuur en de algehele verbetering van het museummanagement. Ook de Raad voor Cultuur geeft in haar advies Cultuurnota 2005-2008 over de Museumvereniging aan deskundigheidsbevordering en kwaliteitszorg als besteltaken te zien.

Als gevolg van de beschikking van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in het kader van de cultuurnotaperiode 2005-2008 moest de Museumvereniging in november alsnog een bijgesteld jaarplan 2005 indienen. Tevens diende een bijgesteld Beleidsplan 2006-2008 te worden voorbereid.

Wegens de geringe belangstelling vooraf is besloten de najaarsledenvergadering af te gelasten. Jaarplan en Begroting 2005 konden alsnog worden vastgesteld, nadat de schriftelijke reacties van de leden waren verwerkt.

BELANGENBEHARTIGING

Cultuurnota 2005-2008

Brief

Op 21 juni schreef de Museumvereniging een brief aan staatssecretaris Medy van der Laan (Cultuur), waarin zij pleitte voor formuleren van een integrale visie op het museumbestel in Nederland, voordat overgegaan wordt tot het stopzetten van subsidies aan musea. De Museumvereniging reageerde hiermee op het op 19 april aan de staatssecretaris uitgebrachte advies van de Raad voor Cultuur over de Cultuurnota 2005-2008, aan de hand van de reacties die zij van haar leden ontving.

Hoorzitting

De Museumvereniging nam op 4 oktober deel aan een informele hoorzitting van D66 en VVD over de mogelijke gevolgen van de Cultuurnota 2005-2008 voor de musea. Ook de VRM en enkele individuele musea, waaronder Tropenmuseum Junior en Museum het Rembrandthuis, waren hierbij vertegenwoordigd. De kamerleden Boris Dittrich en Jan Rijpstra hoorden er de gevoerde pleidooien aan. De Museumvereniging sprak haar zorg uit over de nog steeds voortdurende situatie, waarin met name kleine en middelgrote musea, die dicht bij de plaatselijke samenleving staan, maar ook enkele grote musea in de gevarenzone komen. De kans bestaat dat er musea verdwijnen, die bij een aantrekkende economie niet zomaar weer zijn terug te halen.

Rondetafelgesprek

Nadat de cultuurproducerende organisaties, waaronder enkele musea, op 15 november hun stem hebben laten horen, was het op 17 november de beurt aan de ondersteunende organisaties in de cultuursector. In een rondetafelgesprek met leden van de vaste kamercommissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschap werden visies uitgewisseld en vragen gesteld.

De Museumvereniging heeft de eigen, onzekere positie met slechts een beschikking voor een jaar naar voren gebracht en gewezen op de belangen van het museumveld, door het stapeleffect van de verschillende bezuinigingen en andere maatregelen aan de orde te stellen. Ook is gepleit voor verdergaande verbetering van de indenniteitsregeling en voor het voeren van een discussie over het museumbestel. In een begeleidende brief werden de aangevoerde argumenten nog eens onderbouwd. Het was de laatste gespreksmogelijkheid, voordat de Cultuurnota 2005-2008 in december werd vastgesteld. Daarnaast heeft de Museumvereniging op verzoek adhesiebetuigingen geschreven voor vier individuele musea.

Indemniteit

Op 25 oktober werd de Indenniteitsregeling 2005 gepubliceerd in het *Staatsblad*. Deze regeling is op een aantal punten een verbetering ten opzichte van de vorige. Zo is de aanvraagprocedure vereenvoudigd, het subsidieplafond niet meer jaarlijks, maar op enig moment van toepassing, het indenniteitspercentage van 5% naar 10% gegaan en zijn ook langdurige bruiklenen onder de regeling gebracht.

Hoewel de Museumvereniging en de Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea (VRM) gezamenlijk betrokken zijn geweest bij de ontwikkeling van deze nieuwe regeling, zijn beide verenigingen er niet tevreden mee. Het streven van de Nederlandse museale wereld is immers gericht op een indenniteitsregeling naar Angelsaksisch model, waarin indenniteit wordt verleend voor 100%. Daarvoor wordt door de Museumvereniging en VRM in politiek Den Haag blijvend aandacht gevraagd.

Tegen het einde van het jaar diende Boris Dittrich (D66) een motie in, waarin de regering werd verzocht ernaar te streven op korte termijn het indenniteitspercentage voor tentoonstellingen bij musea op te hogen tot 100%. In antwoord daarop stelde kabinet dat de bewindslieden van OCW en Financiën bereid zijn op korte termijn na te gaan of het indenniteitspercentage van maximaal 10% naar 30% kan worden verhoogd. Het

verzoek van de Kamer om een indemniteitspercentage van 100% in te voeren vergt nader onderzoek.

Veiligheidszorg

Naar aanleiding van een aantal opzienbarende diefstallen in musea eind 2002 werd een inventarisatie gemaakt van de stand van zaken rond de veiligheidszorg in musea. Een advies aan het bestuur in 2003 resulteerde in een brief aan de staatssecretaris, waarin gevraagd werd om een bureau Veiligheidszorg voor musea in te stellen. Hier zou, in nauw overleg met de politie, een centraal MuseumIncidentenRegister moeten worden bijgehouden, ter analyse en preventie van misdrijven in musea. Samen met het ICN werd in november van datzelfde jaar een congres over veiligheidszorg en het maken van calamiteitenplannen in musea georganiseerd, naar aanleiding van een succesvolle samenwerking tussen negentien Haagse erfgoedinstellingen.

In 2004 is een werkgroep geïnstalleerd, met vertegenwoordigers van de Museumvereniging, de Stichting NedArt, ICN, VRM en de politie (KLPD), om te komen tot een 'Plan van Aanpak' voor veiligheidszorg. De werkgroep heeft zich in eerste instantie gebogen over de instelling en inrichting van een of meer registers voor gestolen en bedreigd cultureel erfgoed, met als doel een basis te leggen voor een centrale aanpak van de bestrijding van kunstcriminaliteit en een aantal andere risico's voor ons culturele erfgoed. In juni 2004 kon de tussenrapportage 'Centrale Database Kunstcriminaliteit' worden gepresenteerd aan de staatssecretaris van Cultuur, Medy van der Laan. Op haar verzoek is het voorstel nader uitgewerkt. Op 13 december 2004 en op 28 januari 2005 is het voorstel voor het instellen en inrichten van een centraal incidentenregister en een centraal diefstalregister voor gestolen en bedreigd cultureel erfgoed besproken door een brede vertegenwoordiging uit de erfgoedsector.

DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING

Kwaliteitszorg en scholing

Museumregistratie

Het bestuur van de Stichting Het Nederlands Museumregister kwam viermaal bijeen. De directeur van de Museumvereniging, Marie Christine van der Sman (tot haar terugtreden per 19 november 2004), en de voorzitter van de provinciale adviescommissies Museumregistratie, Hanneke Nusselder, waren als adviseurs bij deze vergaderingen aanwezig. De noodzaak om de werkgroep Museumregistratie, het adviesorgaan van de stichting, bijeen te roepen, deed zich in het verslagjaar niet voor. Wel werd er tweemaal een bijeenkomst belegd voor alle bij de uitvoering betrokken medewerkers van de consulentschappen.

In alle provincies is de eerste fase van het project Museumregistratie nagenoeg afgerond, hoewel er nog steeds nieuwe aanmeldingen blijven binnenkomen. Het gaat uiteindelijk om een continue proces. Eind 2004 is een begin gemaakt met de herijking van de musea die inmiddels minstens vijf jaar zijn geregistreerd.

In 2004 hebben in totaal 76 musea deelgenomen aan de museumregistratie, waarvan er 55 zijn geregistreerd. Hiermee telt het Museumregister per 31 december 322 geregistreerde musea. Verder werden 17 musea voorlopig geregistreerd (totaal 176 musea) en kwamen 4 musea niet in aanmerking voor registratie (totaal 69 musea). In september kon het 300^e museum in het register worden opgenomen. Tijdens een feestelijke bijeenkomst in oktober, waarbij acht Zeeuwse musea werden gecertificeerd, werd hier aandacht aan besteed.

Er is hard gewerkt aan de plannen voor een verdere uitbouw van het systeem van kwaliteitszorg voor musea. Een breed samengestelde werkgroep gaat zich buigen over de aanpassing en uitbreiding van de eisen, in 2005 resulterend in een concreet voorstel voor de volgende fase na herijking.

Commissie Museale Gedraglijn

De Commissie Gedraglijn voor museale beroepsethiek bestond dit jaar uit de volgende personen: de heren mr. P.M. Witteman (voorzitter), dr. W.H. Vroom, drs. H. Leyten, prof. dr. F. Grijzenhout en mr. N. van Lingen, mevrouw prof. dr. I. van der Vlies en mevrouw drs. M. Brouwer (de drie laatst genoemden vanaf 17 september). De commissie vergaderde achtmaal. Het commissiereglement werd geheel herzien, hetgeen aanleiding gaf tot uitgebreide discussies over functioneren en werkwijze van de commissie.

Er werden twee adviezen uitgebracht, een werd er voorbereid. De uitgebrachte adviezen betreffen de volgende zaken.

Selectieverantwoordelijkheid en selectiecriteria ten behoeve van tentoonstellingsbeleid

De commissie is van mening dat de selectieverantwoordelijkheid voor het verzamelbeleid van het museum, zoals vastgesteld in de Gedraglijn, haar weerslag dient te vinden in het tentoonstellingsbeleid. Ook als het gaat om tijdelijke tentoonstellingen met geleende voorwerpen of om een zogenaamde salon zal het museum(bestuur) een eigen verantwoordelijkheid voor de selectie van de tentoongestelde werken moeten dragen. Verder moet het museum enerzijds de authenticiteit van het kunstwerk en de kunstenaar respecteren en waarborgen. Anderzijds moet het museum zijn publiek respecteren en zonodig beschermen. De mate van bescherming is mede afhankelijk van de doelgroep van het museum. In het onderhavige geval heeft de commissie geoordeeld dat het museum ondoordacht heeft gehandeld door tekst en uitleg van de bedoelingen van de kunstenaar met het desbetreffende geëxposeerde werk achterwege te laten.

Aankoop van een voorwerp waarbij aan de deugdelijkheid van het bewijs van herkomst wordt getwijfeld

De commissie heeft bij haar beoordeling getoetst aan de volgende vragen: zijn de regels van de Gedragslijn (artikel 3.2, 4.4 en 8.5) in acht genomen en is er bij het achterhalen van het bewijs van herkomst van het object voldoende geloofwaardig te werk gegaan en de in redelijkheid te verlangen zorgvuldigheid betracht. Naar het oordeel van (de meerderheid van) de commissie heeft in dit geval de koper zich in voldoende mate ingespannen om de herkomst van het object te achterhalen, zoals blijkt uit de door hem verstrekte schriftelijke informatie. Zodat ervan moet worden uitgegaan dat hier geen sprake is van *ongeoorloofde* handel als bedoeld in artikel 3.2 a van de Gedragslijn.

> Beide adviezen zijn na te lezen op de website van de Museumvereniging:
www.museumvereniging.nl/nmv/ethiek

Scholing

In 2004 coördineerde de Museumvereniging de totstandkoming van het landelijk Scholingsaanbod Museummedewerkers 2005, in nauwe samenwerking met het Landelijk Contact Museumconsulenten (LCM). De brochure verscheen in een nieuwe, kleurrijke vormgeving.

Een scholingsoverleg draagt zorg voor de voortgang en totstandkoming van het programma. Daarnaast zijn, evenals in het voorgaande jaar, degenen die actief zijn in de zes taakvelden - management, registratie en documentatie, behoud en beheer, publiek en presentatie, onderzoek, en PR en marketing - bijeengekomen om nieuwe cursussen aan te dragen en op te zetten, en om bestaande cursussen beter op elkaar af te stemmen. In deze taakveldoverleggen worden het LCM en de Museumvereniging vertegenwoordigd door docenten, museumconsulenten, museummedewerkers, bestuursleden van de secties en externe deskundigen, zoals de Reinwardt Academie en het ICN. Naast deze coördinerende rol heeft de Museumvereniging in het verslagjaar onderstaande cursussen uit laten voeren.

Dankzij de subsidie van het Ministerie van OCW was het wederom mogelijk de prijzen van de scholingsactiviteiten laag te houden.

Aanbod Museumvereniging

Cursus	Minimum deelnemersaantal	Deelnemers	Bezettingsgraad
1 Klantgericht werken ... ook als het lastig wordt	8	8	100%
2 Diversiteitsmarketing	12	23	192%
TOTAAL	20	31	

In het verslagjaar vond een drastische daling van het aantal cursussen van de Museumvereniging plaats. Ondanks het feit dat een aantal cursussen is geannuleerd bleef de Museumvereniging kampen met een tekort op deskundigheidsbevordering. Om dit tekort niet verder op te laten lopen heeft het bestuur besloten pas op de plaats te maken en eerst orde op zaken te stellen.

Educatie

Blauwdruk

Het project Blauwdruk diende een onderzoekende houding van musea te bewerkstelligen naar de mogelijkheden van *social inclusion*, met als hoofddoel publieksgroepen die doorgaans niet het museum bezoeken aan zich te binden. Daarbij zou de vraag hoe musea educatie benaderen een prominente rol spelen in het onderzoeksproces.

Bovendien, zo bleek, kon het begrip *social inclusion* toegepast worden op de wereld van musea zelf, die zich tegenover de maatschappij vaak '*social excluded*' opstelt. Zou het mogelijk zijn de rol van het museum te herdefiniëren?

Gedurende het proces werden verschillende manieren van benadering van bereik, verhoudingen van museummedewerkers onderling en niet te vergeten de rol en positie van het publiek, zowel apart als in hun samenhang, tegen het licht gehouden. Zo is het museaal verzamelgedrag van enkele deelnemers ondervraagd op bereik. Ook werden presentaties en educatieve programma's bediscussieerd. Tussen de regels door kwam de status van wetenschap en conservatoren in het museum boven tafel en de noodzaak om voor educatie - zo meenden de bij Blauwdruk betrokken musea en hun partners - een sterkere eigen positie te bewerkstelligen dan tot nu toe in musea het geval is. In 2005 is de afsluitende conferentiedag gepland met een beperkte, maar geïnteresseerde groep deelnemers. Een maand later verschijnt de publicatie van het volledige project.

Blauwdruk kon worden gerealiseerd dankzij een donatie van het VSBfonds. Het betrof een meerjarige samenwerking tussen vier musea, verschillend van aard, omvang en geschiedenis, die elk weer een langdurige samenwerking aangingen met partners van verschillende aard, omvang en geschiedenis. De vier deelnemende musea waren het Amsterdams Historisch Museum, het Natuurmuseum Brabant in Tilburg, het Museum Jan Cunen in Oss en het Zcala, voorheen het Volksbuurtmuseum in Den Haag.

De Museumvereniging en Cultuurnetwerk Nederland ondersteunden dit project, waarbij het Cultuurnetwerk als monitor en resultaatouder fungeerde en de Museumvereniging het project coördineerde en debatten en discussieronden organiseerde.

Uitwisseling van kennis

Secties

De Museumvereniging kende in het verslagjaar tien secties:

- Sectie Historische en Archeologische Musea;
- Sectie Natuurhistorische Musea;
- Sectie Kastelen en Landhuizen met een museale functie;
- Sectie Kunstmusea;
- Sectie Technische en Transportmusea;
- Sectie Collecties;
- Sectie Culturen;
- Sectie Publiek & Presentatie;
- Sectie Public Relations & Marketing;
- Sectie Informatievoorziening Musea in Nederland (SIMIN)

De belangrijkste doelstellingen van de secties zijn deskundigheidsbevordering en collegiale uitwisseling. Medewerkers van lidinstellingen kunnen participeren in drie van de tien secties van de Museumvereniging. *De secties zijn ingebed in de museumwereld.* Als scharnier tussen het museale veld en het bestuur van de Museumvereniging kunnen secties dan ook verwachtingen, tendensen en valkuilen signaleren.

In 2004 is de oprichting van een sectie Veiligheidszorg en Facility-management voorbereid. Tijdens de sectieraadvergadering van mei gaf initiatiefnemer Hugo Bongers een toelichting op de doelstelling en prioriteiten van deze nieuw op te richten sectie. Bij de sectie Collecties heeft zich een werkgroep Registrars aangesloten.

De voorzitters van de secties, zijnde de Sectieraad, kwamen tweemaal bijeen. In deze vergaderingen stond onder meer de relatie bestuur *Museumvereniging* en secties centraal, werd de Beleidsnota 2005 – 2008 besproken en werden activiteiten met elkaar afgestemd. Voor de communicatie tussen de secties onderling werd meer gebruik gemaakt van het bureau van de Museumvereniging. Belangrijk aandachtspunt blijft het

versterken van de monitorfunctie van de secties richting het bestuur van de Museumvereniging en Museumvisie. Er werd samengewerkt tussen de secties onderling.

Themadagen

Ook dit jaar hielden de secties weer hun gebruikelijke voor- en najaarsthemadagen. De sectie PR en Marketing vervolgde haar rondetafeldiscussies, waarin onder andere de omgang met de media werd besproken. Hierbij ging het om vragen als 'hoe worden wij beïnvloed of beïnvloeden wij de media en hoe ga je daarmee om' en hoe kan de samenwerking tussen media en musea worden geoptimaliseerd. Ook organiseerde de sectie een themamiddag over de P van Plaats in het Stedelijk Museum.

De sectie Publiek en Presentatie en Culturen organiseerden wederom een aantal tentoonstellingsanalyses in diverse musea in Nederland. Ook reden participanten van deze sectie met een volle bus in hoog tempo langs een groot aantal Nederlandse musea. In een gevarieerd programma maakten de deelnemers onder andere kennis met pda-systemen in Museum Boijmans Van Beuningen en werd er een bezoek aan het 'filiaal' van Museum Jan Cunen, het Hooghuys Lyceum in Oss gebracht. Deze school heeft in haar nieuwbouw een tentoonstellingsruimte ingericht voor de leerlingen. In Amsterdam werd de 'Verhalentafel' in het verzorgingshuis Sint Jacob bekeken. Deze werd ontwikkeld door de Waag Society/maatschappij voor oude en nieuwe media.

In oktober troffen ruim 90 collega's uit de museale wereld elkaar in het Zuiderzeemuseum te Enkhuizen. De studiedag met het thema 'De E van Echt of van Elektronisch?' stond in het teken van het gebruik van elektronische media in musea. Het was een succesvolle dag met veel sprekers en veel vragen. Over de informatiemarkt waar veertien multimediatebedrijven hun producten presenteerden, waren zowel de bezoekers als de bedrijven zeer te spreken.

De Sectie Informatievoorziening Musea in Nederland (SIMIN) organiseerde twee goed bezochte themadagen over museumwebsites en de plaats ervan in de organisatie, en over webportals in theorie en de praktijk.

In de sectie Natuurhistorische musea werd onder meer de discussie gecontinueerd over het formuleren van een langetermijnvisie voor het behoud en beheer en de ontsluiting van de natuurhistorische collecties in Nederland. De sectie Collecties stelde de rol van de ideale conservator centraal. Tijdens deze bijeenkomst werden aan de hand van verschillende workshops ervaringen en standpunten uitgewisseld.

De sectie Historische en Archeologische musea organiseerde samen met de Sectie Technische en Transport Musea een korte studiereis 'Noordwaarts'. In Groningen en Drenthe werden historische en transporttechnische interessante plaatsen bezocht. De sectie Technische en Transportmusea moest in 2004 echter ook constateren dat er minimale belangstelling voor haar activiteiten bestond. De sectie beraadt zich dan ook over haar voortbestaan.

> Dit is slechts een summiere opsomming van de activiteiten die de secties in het verslagjaar hebben georganiseerd. Ga voor een compleet overzicht naar www.museumvereniging.nl onder Secties.

Platform Kleine Musea

Het Platform Kleine Musea, waar musea in de lidmaatschapscategorieën L4 tot en met L6 deel van uitmaken, organiseerde in het verslagjaar helaas geen bijeenkomst.

Wel hebben de leden van de klankbordgroep éénmaal vergaderd en zijn er plannen gemaakt voor 2005.

Voorjaarsdag

Op 17 mei vond een goed bezochte voorjaarsdag plaats in het gloednieuwe 'Cultuur Onder Dak Apeldoorn' (CODA). Thema van deze middag was 'Meesterwerken van immaterieel erfgoed'. Riëks Smeets, *Chief of the Section Intangible Cultural Heritage* van de UNESCO in Parijs, hield er een vurig pleidooi om binnen de museumwereld meer aandacht te besteden aan dit ontastbare erfgoed.

Onder immaterieel erfgoed worden cultuuruitingen verstaan als dans, feesten, theater, muziek, rituelen en orale geschiedenis, uitingen waarvan het voortbestaan wordt bedreigd. Volgens Smeets besteden Nederlandse musea wel aandacht aan *oral history* en verhalen uit het verleden, maar is er zelden belangstelling voor hedendaagse culturele uitingen en rituelen in de eigen multiculturele samenleving. Vooral een systematische benadering ervan ontbreekt. De musea werden dan ook aangespoord om hier veel alerter mee om te gaan.

Het thema van de dag liep vooruit op het driejaarlijkse internationale congres van de International Council of Museums (ICOM), dat van 2 tot 8 oktober in Seoul, Zuid-Korea werd gehouden. 'Museums and Intangible Heritage' was het centrale thema. In 2004 vond geen najaarsdag plaats, in navolging van de afgelaste algemene ledenvergadering.

> Een verslag van de voorjaarsdag leest u op www.museumvereniging.nl onder NMV-dagen.

Informatie en interactie

Museumberichten

Museumberichten werd wederom vernieuwd, waarmee tevens een kostenbesparing werd gerealiseerd. Met ingang van het aprilnummer bood het maandelijks nieuwsbulletin van de Museumvereniging kortere berichten in de vertrouwde, maar meer compacte vormgeving. De vernieuwde opzet wil uitnodigen het nieuws in één keer op te nemen. Van sommige artikelen is een uitgebreide versie vanaf dat moment alleen nog op de verenigingsite te lezen. Dit staat aangegeven met een speciaal icoontje. Naast deze elektronische versie bleef de uitgave ook in print bestaan, met personeelsadvertenties, eventueel in combinatie met plaatsing op 'Match! De vacaturesite voor het museumveld'. Uit het ledenonderzoek dat in het voorjaar werd uitgevoerd door communicatiestudente Rozalinde Zurel, Hogeschool Windesheim te Zwolle, bleek dat Museumberichten het hoogst gewaardeerde medium is van de Museumvereniging.

Museumvisie

Museumvisie is het vaktijdschrift voor de Nederlandse museumwereld. Het kwartaalblad wordt uitgegeven door de Museumvereniging. In het verslagjaar werd de lijn van de afgelopen jaren doorgezet met dit keer veel aandacht voor on(aan)tastbaar erfgoed, naar aanleiding van het ICOM-congres in Seoul, verhalen & archieven, een andere aanpak (bijvoorbeeld met de handheld computer), en musea en globalisering. Het blad biedt ruimte aan verschillende visies en standpunten, die alleen die van de Museumvereniging weerspiegelen wanneer daar nadrukkelijk melding van wordt gemaakt (in de rubriek in en extern). Voor het advertentiebeleid werd een nieuwe medewerker aangetrokken.

Website en huisstijl

In het verslagjaar is de vernieuwing van website en huisstijl van de Museumvereniging op intensieve wijze voorbereid. Beide vormen een uitwerking van de integratie van de Nederlandse Museumvereniging en de Stichting Museumjaarkaart in 2003. Aan de hand van focusgroepen zijn de behoeften van (toekomstige) gebruikers getoetst. De resultaten: een meer interactieve, transparante en servicegerichte website en een nieuwe huisstijl, die aansluit op beeldmerk en kleurstelling van de Museumkaart, worden in 2005 gepresenteerd.

Publicaties

Handreiking

Samen met LCM en de VNG gaf de Museumvereniging de 'Handreiking museumbeleid voor gemeenten' uit. De publicatie werd op de voorjaarsdag in het CODA gepresenteerd. De handreiking gaat over het functioneren van Nederlandse musea en geeft cultuurpolitieke en praktische instrumenten voor een gemeentelijk museumbeleid. Daarnaast biedt de handreiking bestuurders en medewerkers van musea inzicht in het

museumbeluid van de Nederlandse overheden, beleid dat hen direct of indirect beïnvloedt.

Handleiding

Om jongeren meer voor erfgoedinstellingen te interesseren is het project 'Stimulering Erfgoedaanbod Cultuurvouchers Basisvorming' opgezet. Deze handleiding voor het maken van interactieve kijktochten is het resultaat van dit erfgoedbrede project, in dit geval voor de musea. Het boekje bevat onder meer een projectmodel voor het ontwikkelen van een educatief programma. Ook wordt de rol van erfgoed als bron voor intercultureel leren belicht en wordt aandacht besteed aan het object als informatiedrager. Vooral voor kleine musea wordt het hierdoor mogelijk om hun educatieve aanbod op een goedkope en succesvolle wijze te verruimen.

Collectie Informatie Project

Brochures over de collecties of onderdelen daarvan verschenen van de volgende musea: het Palthehuis in Oldenzaal, Museum Energetica in Amsterdam, Openluchtmuseum Hoogeland in Warffum en Museum Stad Appingedam. Er is speciale aandacht besteed aan de promotie van het Collectie Informatie Project. Een fullcolour folder over de reeds verschenen brochures is in grote aantallen verspreid onder de deelnemende musea en meegezonden met *Museumtijdschrift*. Ook heeft een oproep en actie gestaan in het *Museumkaartmagazine*. Op vertoon van een Museumkaart konden bezoekers de brochure van het desbetreffende museum met korting aanschaffen. Brochures over de collecties van Museum de Cruquius en het Nationaal Tinnenfiguren Museum in Ommen zijn in voorbereiding.

Contemplatie

'Contemplating the Reflection of the Moon in a Pool, Musing on the Museum of the Future' is een Engelstalige, geïllustreerde uitgave van de inspirerende lezing, die voormalig museumdirecteur Julian Spalding najaar 2003 hield tijdens het symposium 'Sprekende collecties - over heden, verleden en vooral de toekomst van educatie in musea'. Aan de hand van voorbeelden uit de Nederlandse praktijk spiegelt Spalding de stand van zaken van de museale professie en biedt hij ideeën voor de toekomst.

Scholingsaanbod

Ook in 2004 verscheen een brochure van het scholingsaanbod voor museummedewerkers in 2005. De brochure, een uitgave van LCM en Museumvereniging, verscheen in een nieuwe, kleurrijke vormgeving.

Internationale betrekkingen

'International Relations' is een Engelstalige folder van de Museumvereniging, die een overzicht biedt van haar beleid en activiteiten op dit terrein.

Ledenonderzoek

In het voorjaar begeleidde de Museumvereniging een afstudeerproject van een studente communicatie aan de Hogeschool Windesheim te Zwolle. Onderwerp was een tevredenheidsonderzoek onder de leden van de Museumvereniging. Doel van dit onderzoek was: 'het in kaart brengen hoe de leden van de Museumvereniging tegen hun brancheorganisatie aankijken en een advies uitbrengen over hoe de organisatie effectiever en efficiënter kan communiceren met haar leden, zodat zij hun belangen beter kan behartigen en de leden meer vertrouwen in de Museumvereniging als overkoepelende organisatie krijgen'.

Een van de conclusies luidde dat de Museumvereniging vooral de middelgrote musea bedient, de kleine en grote musea zijn minder tevreden over hun brancheorganisatie. Aangeraden wordt om een wat duidelijkere koers te gaan varen. Om effectief en efficiënt met de leden te kunnen communiceren zal de Museumvereniging eerst bij haar eigen organisatie moeten beginnen.

INK

In de zomer heeft de Museumvereniging meegedaan aan een proef met het INK-managementmodel. Dit model voor kwaliteitszorg, ontwikkeld door het Instituut Nederlandse Kwaliteit van het Ministerie van Economische Zaken, is een manier om de belangrijkste aspecten van een organisatie op systematische wijze te verbeteren. Om te onderzoeken of dit model voor de museumwereld werkzaam kan zijn, is tevens een pilot uitgevoerd bij het Tropenmuseum.

MUSEUMPROMOTIE EN MUSEUMKAART

Met ingang van 2003 zijn de Stichting Museum(jaar)kaart en de Museumvereniging geïntegreerd. Vanaf dat moment maken museum promotie en de bevordering van het museumbezoek in Nederland wezenlijk deel uit van het takenpakket. Een belangrijk instrument hiertoe is de Museumkaart, waarvan de Museumvereniging uitgever is.

Partnerships

Rabobank

In 2004 kwam er een einde aan veertien jaar vruchtbare samenwerking tussen de Rabobank en de Stichting Museum(jaar)kaart.

Stimuleringsfonds

Dankzij de eind 2003 geïntroduceerde Museumbox vol tips voor samenwerking zijn in het verslagjaar relatief veel aanvragen binnengekomen voor een bijdrage uit het stimuleringsfonds van de Rabobank. Musea kunnen uit dit in 2000 in het leven geroepen fonds een bijdrage vragen voor een bezoekbevorderend project, waarbij één of meer lokale musea samenwerken met de lokale Rabobank. In 2004 zijn 38 aanvragen gehonoreerd (voor € 2.269 per aanvraag). De Rabobank is zo tevreden over dit stimuleringsfonds, dat zij heeft aangeboden het nog één jaar langer te laten bestaan. Ook in 2005 kunnen musea nog aanvragen doen.

Afscheidscadeau voor musea

De Rabobank wilde de musea heel graag bedanken voor de veertienjarige plezierige en vruchtbare samenwerking. Die heeft de musea immers miljoenen nieuwe bezoekers opgeleverd en de Rabobank bijna evenzoveel nieuwe Europashouders. Gezamenlijk kozen medewerkers van Rabobank en Museumvereniging een variant op de succesvolle Museumbox als cadeau. De multifunctionele blikken doos werd deze keer bedrukt met een dankwoord aan de musea en foto's uit de geschiedenis van 14 jaar partnership. Naast een brochure met een terugblik in woord en beeld was deze Museumbox tot de rand toe gevuld met allerlei soorten snoepgoed. Het Bakkerijmuseum uit Medemblik had speciaal voor de gelegenheid twee koeken gemaakt, één met het Rabobank-logo, de ander met het Museumkaart-logo, beide eetbaar.

Overgangsregeling

Op 31 december liep het partnership af. Dit betekende tegelijk het einde van 50% museumkorting voor de meer dan vijf miljoen houders van een Europas. Om de cultuurliefhebbers onder hen tegemoet te komen zijn de Rabobank en de Museumvereniging een overgangsregeling overeengekomen, waarbij Europashouders met 50% korting de Museumkaart konden bestellen. De Rabobank betaalde de andere 50%. Deze regeling was zo succesvol - in december waren al ruim 80.000 Museumkaarten verkocht - dat hij werd verlengd tot eind maart 2005.

In 2004 waren ruim 5,9 miljoen Europassen in omloop, plus nog een kleine 430.000 jongerenpassen, die eveneens recht gaven op 50% museumkorting. Er zijn 828.000 bezoeken aan Museumkaart-musea afgelegd door klanten van de Rabobank. Dit zijn er een paar duizend minder dan in 2003.

NS Reizigers

De samenwerkingsovereenkomst met de NS duurt nog tot en met 2005. In het verslagjaar is de massamediale campagne ter stimulering van het museumbezoek omgezet in een direct-marketingcampagne, rechtstreeks gericht op de vaste klanten van NS. In het najaar is een direct mail gegaan naar 200.000 NS-klanten, waarin 20 musea in woord en beeld een rol speelden. Het aantal museumbezoeken met een NS-pas is licht gedaald van 840.000 in 2003 naar 838.000 in 2004. Er waren circa 1,3 miljoen NS-passen in omloop.

Van Sponsor Loterij naar BankGiro Loterij

Op het Goed Geld Gala van de loterijen op 12 februari kreeg de Museumvereniging een cheque ter waarde van € 1 miljoen uitgereikt uit handen van Boudewijn Poelmann, voorzitter en directeur van de Sponsor Loterij.

Vanuit strategische overwegingen besloten de loterijen per 1 september 2004 tot een herverdeling van hun beneficianten. Zo werd de Sponsor Loterij dé loterij voor sport en gezondheid en de BankGiro Loterij die voor cultuur en welzijn. Hierdoor werd de BankGiro Loterij de nieuwe hoofdsponsor van de Museumkaart.

De BankGiro Loterij bestaat sinds 1961 en is de eerste goede doelenloterij van Nederland. In 2004 verdeelde de BankGiro Loterij 47 miljoen euro onder 22 goede doelen. Naast de Museumkaart waren dit onder andere het Rijksmuseum, het Van Gogh Museum en het Prins Bernhard Cultuurfonds. Karel Appel ontwierp het nieuwe logo.

De Museumkaart

Verkoop

Het verslagjaar was weer een goed jaar voor de Museumkaart. Sinds de herpositionering in 2003 is de verwachte groei ruim gerealiseerd; het aantal verkochte kaarten steeg tot 227.000. Volgens het geldende groeiscenario hadden dit er 200.000 moeten zijn. Hiermee overtrof de Museumvereniging de doelstelling met ruim 13%.

De verdeling is als volgt:

Verkoop Museumkaart

	Doelstelling	Realisatie
Musea	51.800	65.000
Direct	108.200	122.000
Sponsor Loterij	40.000	40.000
	200.000	227.000

Opvallend is dat de verkoop via de musea onverminderd hoog is, ondanks het abonnementensysteem. Dit is grotendeels te danken aan het grote enthousiasme van de museummedewerkers.

Bezoek

Het bezoek met de Museumkaart steeg eveneens. In totaal werden in de aangesloten musea ruim 1 miljoen bezoeken met de kaart afgelegd, tegen 840.000 in 2003. Een stijging van bijna 20%. De bezoeken met 50%-Museumkortingskaarten van Rabobank en NS namen heel licht af tot 1,6 miljoen. 2004 Was het laatste jaar van de Museumkorting op passen van de Rabobank.

Magazine

Ook het Museumkaartmagazine profiteerde van de groei van het aantal actieve kaarthouders. Aan het eind van het verslagjaar bedroeg de oplage van het magazine 150.000 stuks. Het bood plaats aan meer dan 60 aanbiedingen van musea en een kleine 20 aanbiedingen die direct of indirect met musea te maken hadden.

Nieuwe hoofdsponsor

Met ingang van 1 september is de BankGiro Loterij de nieuwe hoofdsponsor van de Museumkaart. Sinds 2001 was de Sponsor Loterij sponsor van de Museumkaart, sinds de herpositionering van de kaart in 2003 hoofdsponsor.

Nationaal Museumweekend

Het Nationaal Museumweekend op 17 en 18 april had dit jaar 'De kunst van het vertellen' als thema. Zaterdag was een prachtige dag met veel bezoek aan openluchtmusea, botanische tuinen en hortussen. Op zondag, meer bewolkt en traditioneel een dag voor museumbezoek, waren alle musea in trek. De bezoekersaantallen vielen soms dertig keer hoger uit dan tijdens een doorsnee weekend. Het totale bezoekersaantal kwam uit op ruim 950.000.

Alle 557 deelnemende musea deden iets met het jaarthema. Op een aantal plaatsen boden musea een gezamenlijk evenement aan, zoals vier musea in Tilburg en in Leiden. De provincie Zeeland profileerde zich door de gezamenlijke verhalen over het water als leidraad te nemen en in Zuidoost Friesland werkten zeven musea met elkaar samen tijdens onder meer een bijzondere tocht per bus van het ene naar het andere museum. Al meer dan twintig jaar nemen honderden musea enthousiast deel aan het Museumweekend en grijpt het publiek het weekend aan om een museum te bezoeken. Ook dit jaar lag er voor Museumkaarthouders weer een boekje klaar, het derde in een serie. Onder de titel 'Museumfavorieten' vertellen vijftien bekende Nederlandse auteurs daarin op ontroerende, humoristische of bijzondere wijze over hun favoriete museumobject, dat zich natuurlijk bevindt in een Nederlands museum.

Leescultuur

Ook door het organiseren van een najaarsactiviteit samen met een andere organisatie brengt de Museumvereniging de musea onder de aandacht bij een zo groot en divers mogelijk publiek. Dit jaar krees het thema 'leescultuur' vorm in samenwerking met de stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) in het kader van 50 jaar kinderboekenweek. Tachtig musea namen deel. Naast het CPNB waren ook de NS en de Stichting Lezen partners, de NS als partner van de Museumkaart en de Stichting Lezen in het kader van de leesbevordering en eerdere betrokkenheid bij educatieve projecten van musea. Alle kinderen die in de kinderboekenweek van 6 tot 16 oktober met hun favoriete kinderboek onder de arm een van de deelnemende musea bezochten, konden daar een cadeautje ophalen: setjes van op verzoek van de Museumvereniging door Annemarie van Haeringen en Max Velthuis ontworpen ex librissen. Via een aparte site, gekoppeld aan museum.nl, kon het publiek informatie over de deelnemers verzamelen. De gedrukte versie daarvan werd op de Uitmarkt uitgedeeld. Aandacht was er in het Museumkaartmagazine (oplage 170.000), in het blad Spoor (van de NS) en door affiches in boekhandels, bibliotheken en kinderspeelparadijzen. De opkomst was enorm.

Museumgasten

Het culturele televisieprogramma 'Museumgasten', dat sinds 2002 bestaat, is door de Museumvereniging en de AVRO samen bedacht. Door deelname aan de redactie blijft de vereniging zeer nauw bij het programma betrokken. In 2004 zijn voor het derde achtereenvolgende jaar 26 nieuwe afleveringen gemaakt. Twee bekende Nederlanders gaan op museumbezoek. Op deze manier komen heel veel Nederlandse musea, groot, klein, bekend en wat minder bekend voor een breed publiek in beeld. Museumgasten is het hele jaar door te zien. Nieuwe aflevering in het voor- en najaar worden afgewisseld met herhalingen in de zomer en winter. Vaak zijn er ook nog dagherhalingen. Iedereen die een aflevering heeft gemist kan hem ook via de website *museumgasten.nl* bekijken. In november werd Museumgasten genomineerd voor een Sponsorring van het GVR, Centrum voor Marketingcommunicatie.

NK Sparen

Voor kinderen van acht tot twaalf organiseerde de Museumvereniging van eind 2003 tot en met mei 2004 voor de tweede keer het Nationaal Kampioenschap Sparen, samen met

de AVRO. Na een oproep en selectie konden 132 kinderen - elf per provincie – in een echt museum hun verzameling tonen; van Harry Potterspullen tot griezels, mooie schoentjes, zeepjes, wielrenspullen, fossielen en opgezette beesten. De musea werden zo geselecteerd dat er in elke provincie één lag. Per museum werden twee winnaars gekozen, eentje door het publiek en eentje door de museumdirectie. De 24 uitverkoren verzamelingen verhuisden in het voorjaar naar het Tropenmuseum. Tijdens een live-uitzending op 7 april werd de 12-jarige Manuel Timmermans uit Gorinchem met zijn verzameling wielrenspullen tot Nationaal Spaarkampioen 2003/2004 uitgeroepen.

Museum.nl

De portal *Museum.nl* is sinds najaar 2001 in de lucht en kent een gestage groei van het aantal bezoekers. In 2004 vonden 567.855 bezoeken plaats, 100.000 meer dan het jaar ervoor. De bezoekers blijven gemiddeld negen minuten op de site, wat redelijk lang te noemen is. Op *museum.nl* staan alle musea in Nederland, en bovendien zoveel mogelijk tentoonstellingen. Een redactie zorgt voor het actueel en levendig houden van de site, met een wekelijkse nieuwsrubriek en maandelijks een wisselend themaverhaal.

De website heeft drie peilers: een museumpagina met informatie over elk museum in Nederland met een link naar de desbetreffende site; een actuele tentoonstellingsagenda én informatie over museumevenementen. In de zomer is daar een nieuwe component aan toegevoegd: de Engelse vertaling van 50 musea die veel door buitenlandse toeristen worden bezocht.

ONDERSTEUNING MUSEA

Landelijk publieksonderzoek MuseumMonitor

De MuseumMonitor heeft als doel uitgebreide en kwalitatief hoogwaardige en vergelijkbare informatie over het Nederlandse museumpubliek aan te bieden aan de Nederlandse musea, ter ondersteuning van hun marketingbeleid. Het is voor musea in deze tijd belangrijker dan ooit om 'klantgericht' te handelen. En wie met maximaal succes zijn publieksbereik wil vergroten, moet weten met wat voor soort (doel)groepen hij te maken heeft.

In 2001 zijn de voormalige SMJK en de Museumvereniging gestart met de ontwikkeling van de MuseumMonitor. In 2002 is de pilot van de MuseumMonitor uitgevoerd in Gelderland. Op basis van de positieve ervaringen startte in januari 2003 de landelijke MuseumMonitor.

Dé Nederlandse museumbezoeker

In dit tweede jaar van de MuseumMonitor zijn in 41 musea 9.165 bezoekers van 12 jaar en ouder ondervraagd. Het museumpubliek blijkt tot op heden stabiel; de verdeling over de kenmerken is op veel punten gelijk aan het jaar ervoor. Toch zijn er ook verschillen geconstateerd, een aantal uitkomsten op een rij:

- Eén tiende komt alleen naar het museum, bijna de helft komt met één ander. Een kwart van het bezoek komt met een groepsexcursie.
- Jongeren zijn nog steeds ondervertegenwoordigd: één tiende is jonger dan 27 jaar, ruim één derde is ouder dan 50 jaar.
- Slechts 1% van het onderzochte publiek behoort tot de in Nederland gevestigde culturele minderheden.
- Van het binnenlands publiek komt ruim de helft voor het eerst in het museum waar het is ondervraagd, bij het buitenlandse publiek is dat 85%. Beide percentages zijn toegenomen ten opzichte van het eraan voorafgaande jaar.
- Het gemiddelde rapportcijfer voor de deelnemende musea is een 7,9. Slechts 2% van de bezoekers geeft een onvoldoende.

Ideeën uitwisselen

De kracht van de MuseumMonitor schuilt in het feit dat het de uitkomsten onderling vergelijkbaar maakt. De musea zijn ingedeeld in categorieën, die variëren van beeldende kunst tot transport/techniek. Binnen deze categorieën worden de standaard vergelijkingen gemaakt. Andere, individuele vergelijkingen kunnen op verzoek ook gemaakt worden. Ieder museum ontvangt per half jaar een individuele tabellen- en grafiekenrapportage.

Modellen Bruikleenverkeer

In opdracht van de Museumvereniging heeft bureau *Van Haaren in Amsterdam*, in nauwe samenwerking met een aantal musea in Nederland, twee modellen bruikleenovereenkomsten samengesteld. Het betreft een modelovereenkomst voor een langdurig bruikleen en een model voor een tijdelijk bruikleen. Deze modellen en de daarbij behorende toelichtingen zijn in 2004 aangepast voor internationaal gebruik en vertaald in het Engels. De modellen zijn beschikbaar gesteld via de website van de Museumvereniging en gepresenteerd en aangeboden tijdens het congres 'Museum Collections on the Move' op 28 en 29 oktober.

Match!

Match! is de vacaturesite voor het museale veld. De deelsite bestaat uit een gedeelte voor werkgevers en een gedeelte voor werkzoekenden.

Op het werkgeversgedeelte is een groot aantal gekwalificeerde werknemers beschikbaar. Verdeeld over de rubrieken Management, Publiek & Presentatie, Registratie & Documentatie, Onderzoek, Marketing & PR, Management en Overige hebben meer dan

500 kandidaten een kort profiel geplaatst. Door eenvoudig het nummer van de geschikte kandidaat door te geven, kunnen werkgevers direct beschikken over de persoonlijke gegevens en vrijblijvend contact zoeken met de kandidaat. Deze service is geheel kosteloos voor leden van de Museumvereniging.

Daarnaast kunnen werkgevers snel en goedkoop een vacature plaatsen op deze site. Voor werkzoekenden bestaat de mogelijkheid op de site persoonlijke kwaliteiten en wensen kenbaar te maken. Deze gegevens worden voor maximaal zes maanden op de site geplaatst.

Musea en kandidaten hebben regelmatig van de site gebruik gemaakt. In 2004 waren er meer dan 65.000 pageviews op het Match!-deel van www.museumvereniging.nl.

Arbeidsvoorwaarden

In het verslagjaar vonden twee bijeenkomsten plaats van de Gebruikersgroep Arbeidsvoorwaarden en werkgeversorganisatie AWWN. Tijdens deze bijeenkomsten stond de problematiek rondom de sociale zekerheid centraal. Eveneens werden ervaringen uitgewisseld met het gebruik van het Handboek Arbeidsvoorwaarden en werd gesproken over arbeidsvoorwaarden in het algemeen. Gedurende het hele jaar is ook, evenals in 2003, een contract-helpdesk bij de AWWN ingesteld. Via deze helpdesk konden de deelnemers aan de gebruikersgroep vragen stellen op het terrein van arbeidsrecht, arbeidsvoorwaarden, pensioen en arbozaken. In 2004 zijn ruim 35 vragen voorgelegd aan de AWWN. Ook is een begin gemaakt met de actualisering van het in 2001 samengestelde handboek, wat naar verwachting in 2005 wordt afgerond. Het Handboek Arbeidsvoorwaarden is opgesteld met als doel om zo het arbeidsvoorwaardenbeleid in de Nederlandse musea enigszins te stroomlijnen en musea houvast te bieden bij het voeren van een goed arbeidsvoorwaardenbeleid.

RELATIES MET DERDEN

Samenwerking met erfgoedkoepels

In 2004 hebben de koepelorganisaties voor archeologie (SNA), archieven (DIVA), monumenten (NCM) en musea (Museumvereniging) in samenwerking met de vereniging DEN de balans opgemaakt van hun samenwerking, met als resultaat een aantal concrete producten voor de erfgoedsector: een erfgoedwebsite voor het basisonderwijs, een handleiding voor samenwerking tussen erfgoedinstellingen, een nieuwe aanpak van het thema erfgoed en minderheden en een publicatie over erfgoed en toerisme.

Een belangrijke conclusie van de evaluatie van bovengenoemde projecten is dat het intensiveren van de samenwerking in de erfgoedsector noodzakelijk is. Het zal leiden tot een meer integrale benadering van het cultureel erfgoed, met name ook bij de grote achterban van ruim 1.000 organisaties die door de erfgoedkoepels worden vertegenwoordigd.

De koepels kwamen overeen hun samenwerking in 2005 verder inhoud te geven op basis van een gezamenlijke visie op erfgoed en erfgoedondersteuning.

ICOM

Van 2 tot 8 oktober werd in Seoul, Zuid-Korea het driejaarlijkse internationale congres van de International Council of Museums (ICOM) gehouden, met als thema 'Museums and Intangible Heritage'. Namens de Museumvereniging waren de directeur en de voorzitter aanwezig, evenals de hoofdredacteur van *Museumvisie* (zie Publicaties).

In samenwerking ICOM-NL, het ICN en de Stichting Restauratie Atelier Limburg werd de DVD 'Dutch Past for the Future' uitgebracht met vijf recente *best practices* uit de Nederlandse restauratiepraktijk.

Blue Shield

Tot 19 november combineerde Marie Christine van der Sman haar functie als directeur van de Museumvereniging met die van voorzitter van Blue Shield Nederland. In Blue Shield wordt erfgoedbreed samengewerkt aan de bescherming van cultureel erfgoed bij (natuur)rampen en in oorlogssituaties. Voor de Museumvereniging was dit een zinvolle inhoudelijke verbinding. Marie Christine van der Sman zette haar bestuursfuncties in Blue Shield en ICOM na haar terugtreden als directeur op persoonlijke titel voort.

INTERNATIONALE BETREKKINGEN

Het verslagjaar bracht continuïteit en vernieuwing in de vorm van (internationale) deskundigheidsbevordering en bijvoorbeeld collectiemobiliteit.

HGIS-C

Veertig bezoekers uit 15 verschillende landen kwamen in het kader van het HGIS-C bezoekersprogramma naar Nederland. Dit eenvoudige en effectieve instrument, gefinancierd door de Ministeries van OCW en Buitenlandse Zaken, bewijst keer op keer zijn nut bij het bevorderen van nieuwe internationale contacten en het instandhouden van bestaande relaties en netwerken voor de hele erfgoedsector.

MATRA

Het programma voor Maatschappelijke Transformatie (MATRA) is ruim tien jaar geleden opgezet door het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Met dit programma wordt landen in Midden en Oost-Europa een reikende hand geboden bij het proces van maatschappelijke transformatie op allerlei terreinen. In 2004 voerde de Museumvereniging twee programma's uit in Rusland en in Polen.

In Rusland organiseerde projectleider Herman Aarts in januari een workshop 'tentoonstelling maken' in Vologda voor 15 deelnemers. In november volgden nog een workshop 'behoud en beheer' in Leningrad (17 deelnemers), en een workshop over educatie (16 deelnemers) en één over museummanagement (19 deelnemende studenten van de universiteit) in Vologda.

Het project in Polen bestond uit een *Summerschool* van twee weken in Nederland (juni), waaraan 5 jonge museummedewerkers deelnamen. Verder waren er een projectoverleg in Warschau (juli), een basisworkshop 'museummanagement' onder leiding van projectleider Harry Tupan in Bialystok (in september met 18 deelnemers) en in november vond een evaluerende conferentie plaats in de buurt van Warschau (Nieborow) met zo'n 40 deelnemers.

Diversen

In de loop van het jaar werd er met diverse betrokkenen en geïnteresseerden (musea, het Ministerie van OCW, de Amerikaanse ambassade en het Nederlands consulaat in New York) overlegd over mogelijkheden voor samenwerking tussen regionale musea in Nederland en de Verenigde Staten. Hieruit volgt mogelijk een nieuw project.

Op nadrukkelijk verzoek van de Ministeries van OCW en Buitenlandse Zaken werd overleg gevoerd over het opzetten van een MATRA programma voor musea in de Oekraïne. Hierbij is er een relatie met de teruggave van een deel van de Koeningscollectie aan Nederland.

De directeur van de Museumvereniging, de projectleider Interculturele programma's en de coördinator Internationale Betrekkingen bezochten op uitnodiging van de Canadese Museumvereniging hun jaarlijkse conferentie in Québec.

De Museumvereniging nam deel aan de internationale conferentie 'Collections on the Move' in Den Haag. Op 29 oktober gaf de coördinator Internationale Betrekkingen er een presentatie over de door de Museumvereniging ontwikkelde standaard bruikleenovereenkomsten.

De jaarlijkse bijeenkomst van het Network of European Museum Organisations (NEMO) werd dit jaar door de Museumvereniging in Amsterdam georganiseerd (26-28 november), waarbij vooral het onderwerp collectiemobiliteit en mobiliteit van museum personeel onder de aandacht werd gebracht.

Er zijn in de loop van het jaar 10 culturele attachés van Nederlandse ambassades ontvangen voor uitleg over de activiteiten van de Museumvereniging en haar internationaal beleid in het bijzonder. Daarnaast is geadviseerd over buitenlandse stages, is er op verzoek informatie gegeven over de sector in Nederland en zijn er op verzoek contacten gelegd voor internationale projecten.

INTERCULTURELE PROGRAMMA'S

Per 31 december van het verslagjaar is het project Interculturele Programma's (IP) succesvol afgesloten. Van 2001 tot en met 2004 heeft IP zich ontwikkeld van een project dat vooral werd gevoed door haar groeiende achterban tot een bureau met een enorm netwerk, waar professionals uit de archieven-, monumenten-, archeologie- en museumbranche expertise vonden op het gebied van intercultureel werken, erfgoedbrede samenwerkingsverbanden en internationale projecten.

Slotcongres 'Dansen met diversiteit'

Dit bleek eens te meer op 'Dansen met diversiteit', het slotcongres dat IP en de Stichting Netwerk Diversiteit, werkend onder de naam Netwerk CS, op 15 en 16 november organiseerden in samenwerking met de Museumvereniging, de vereniging voor de Documentaire Informatievoorziening en het Archiefwezen (DIVA) en Cultureel Erfgoed Minderheden (CEM).

Tijdens de eerste dag deelden diverse sprekers hun visie op intercultureel werken en diversiteit in de toekomst. Hieronder bevonden zich dagvoorzitter John Leerdam (NL), lid Tweede Kamer der Staten-Generaal, Marilyn Haimé (NL), directeur Directie Coördinatie Integratiebeleid Minderheden bij het Ministerie van Justitie, Amareswar Galla (AUS), professor en directeur Sustainable Heritage Development van de Australische National University, adviseur voor Unesco en lid ICOM Cross Culture Taskforce, Baroness Lola Young (GB), lid van the House of Lords, maakte naam als professor Cultural Studies aan de Middlesex University en is medeoprichter van de Archives and Museum of Black Heritage en Liane van der Linden (NL), directeur van Imagine Identity and Culture in Amsterdam Zuidoost. Tevens werd er de website www.prismaproject.nl gepresenteerd.

Estafette

Op de tweede dag vond de ESTAFETTE plaats, een speciale bijeenkomst die geheel in het teken stond van kennisuitwisseling en -ontwikkeling over diversiteit binnen de culturele sector. Voor Netwerk CS was het de derde editie van de ESTAFETTE. Voor het eerst is er gekozen om deze te organiseren in samenwerking met een partner. Middels deze belangrijke samenwerking, gebaseerd op het gedeelde belang bij de ontwikkeling en verspreiding van kennis op het gebied van cultuur en diversiteit, kon IP zijn specifieke kennis en het netwerk op het gebied van erfgoed verbinden met dat van Netwerk CS. Er werd gewerkt vanuit de gedachte dat medewerkers uit de culturele sector voortdurend nieuwe ervaringen opdoen en kennis ontwikkelen over culturele diversiteit. De uitwisseling van deze kennis gebeurt grotendeels virtueel via www.netwerkcs.nl. Tijdens de ESTAFETTE gebeurde dit live, met meer dan 250 deelnemers. Het programma bestond uit een veertigtal workshops, waarvan een aantal gereserveerd waren voor praktijkvoorbeelden van Netwerk CS, IP, DIVA en CEM. De workshops sneden zeer uiteenlopende thema's aan zoals migratiegeschiedenis, kleur in het personeelsbestand en het cross-overgebied tussen museum en theater. Een groot aantal workshops eindigde met de formulering van een aantal aanbevelingen voor de toekomst. Een compleet verslag is verschenen op cd rom en te bestellen via Netwerk CS.

Studiedag diversiteitmarketing

Op welke wijze kan een erfgoedinstelling nieuwe publieksgroepen aanboren? Met deze concrete vraag wist IP de grotere musea en een aantal fondsen aan te spreken. Een antwoord op deze vraag zou diversiteitmarketing of *etnomarketing* kunnen zijn. Tijdens een studiedag op 26 mei werden de voor- en nadelen ervan uit de doeken gedaan door Jorge Cuartas van Foquz Etnomarketing, Odette Reydon van het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum en Esmée Laclé, onderzoeker bij Motivaction. Met hun rijke ervaring op het gebied van etnomarketing, het organiseren van focusgroepen, trendwatching en het bereiken van diverse bezoekersgroepen konden zij de deelnemers een groot aantal praktisch handvatten en tips bieden.

Netwerk

IP had een belangrijke netwerkfunctie. IP onderhield structurele contacten met het project Cultureel Erfgoed Minderheden en met instellingen als Netwerk CS, ATANA, Erfgoed Actueel, Verover je eigen Monument, APS, Imagine IC en de Anne Frank Stichting. Het opgebouwde netwerk verbindt professionals uit alle erfgoedsectoren, leden van zeer uiteenlopende (migranten)organisaties, diversiteitspecialisten, onderwijsprofessionals en geïnteresseerden.

Cursussen, lezingen en publicaties

De projectleider van IP nam deel aan het traject 'Coaching in de Cultuur'. Lezingen door en artikelen van IP medewerkers vindt u op de website van de Museumvereniging.

Advies en informatie

IP gaf op verzoek adviezen aan uiteenlopende organisaties met interculturele ambities zoals: het NiNsee, het Geelvinck Hinlopen huis, de Nieuwe Kerk, het project GRAS (samenwerkingsverband van het Van Gogh Museum, het Rijksmuseum, het Amsterdams Historisch Museum en het Stedelijk Museum), de erfgoedhuizen van Gelderland en Zuid-Holland en Museaal en Historisch Perspectief Noord-Holland, de Reinwardt Academie, het Theater Instituut Nederland, Verzetsmuseum, Museum Suriname, Instituut voor Beeld en Geluid, het Limburgs Museum, Naturalis, Natuurmuseum Groningen, het Internationaal informatiecentrum en Archief voor Vrouwen (IIAV), het International Museum of Women en het Internationaal Homo en Lesbisch Informatiecentrum en Archief (IHLIA).

Internationaal

IP was partner in een samenwerkingsverband met Poolse en Italiaanse culturele instellingen in het project Pro Spectatore (www.prospectatore.pl) en organiseerde in mei een workshop in Amsterdam.

IP werd in Oslo uitgenodigd om een lezing te geven over Culturele Diversiteit in Nederland, voor 80 vertegenwoordigers uit de museum-, bibliotheek-, en archievensector uit vijf Noordse landen. Verder hield IP presentaties op conferenties in Parijs (Collect and Share), Stockholm (Nationaal Collect and Share seminar), Portugal (Saloia).

Ook nam IP deel aan de Denktank Gemeenschappelijk Erfgoed met partners uit Suriname en de Antillen.

Implementatie en overdracht

De expertise van IP is zoveel mogelijk vastgelegd op de website www.prismaproject.nl
'Fris je geheugen op!'

CULTUREEL ERFGOED MINDERHEDEN

Eindrapport

Het jaar 2004 stond voor het project Cultureel Erfgoed Minderheden (CEM) in de eerste plaats in het teken van de afronding van de werkzaamheden van de afgelopen drie en een half jaar. Vóór de zomer begonnen de voorbereidingen voor de gesprekken die CEM met enkele – succesvolle – indieners van projecten bij de *Tijdelijke regeling Cultureel Erfgoed Minderheden* van de Mondriaan Stichting in de maanden september en oktober wilde voeren. Met medeweten van de Mondriaan Stichting werden door CEM zevenentwintig organisaties en instellingen aangeschreven met het verzoek of zij bereid waren tot zo'n gesprek. De vragen waren gerelateerd aan doelstellingen van het project. De zeventien gesprekken die uiteindelijk plaatsvonden droegen bij tot de inhoudelijke evaluatie van het project. De tekst maakt deel uit van het *Eindrapport Project Cultureel Erfgoed Minderheden 2001-2004*, dat eind november verscheen. Andere onderdelen van dit rapport zijn onder meer een kwantitatieve analyse van de 71 bij de Mondriaan Stichting ingediende projecten (in zes termijnen in de jaren 2002-2004; 47 projecten kregen subsidie) met betrekking tot de doelstellingen en werkwijze van CEM, een inhoudelijke terugblik op de erfgoedbrede opzet en werkwijze van het project en een zestal aandachtspunten voor de komende jaren. Een onderdeel van dit rapport is de organisatorische evaluatie van CEM door het bureau Ossel Advies, dat kon worden uitgevoerd dankzij een subsidie van de Mondriaan Stichting.

Bijeenkomsten

Behalve de reguliere bijeenkomsten van de drie werkgroepen (islamitisch erfgoed, geschiedenis van het slavernijverleden en migratiegeschiedenis) vonden er zoals gebruikelijk twee plenaire bijeenkomsten plaats. Op 19 maart werd CEM ontvangen op het Internationale Informatiecentrum en Archief voor de Vrouwenbeweging (IIAV), onder meer om kennis te maken met de ervaringen van deze instelling met het maken van de database Zwarte Migranten en Vluchtelingenvrouwen (ZMV.) De tweede bijeenkomst was bij de Museumvereniging op 22 september. Hier werd het concept-verslag van Ossel Advies besproken en de eerste opzet van het eindrapport. Verder werden belangstellenden van CEM op 19 mei ontvangen op het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid.

Contacten

De contacten opgedaan tijdens het internationale symposium, dat CEM in november 2003 organiseerde, wierpen ook in 2004 hun vruchten af. De projectleider nam deel aan een expert-meeting op 15 oktober in Keulen over de oprichting van een migratiemuseum in Duitsland. Op 9 en 10 december volgde een congres in Parijs, over een nationaal Frans immigratiemuseum in oprichting. Een derde lezing over CEM werd gehouden op een Frans/Canadees congres in Montréal op 7 en 8 oktober. Tijdens het slotcongres van Interculturele Programma's 'Dans en Diversiteit' hield de projectleider een lezing, waarin het proces van het project CEM werd beschreven. CEM was nauw betrokken bij de organisatie van dit slotcongres.

AFKORTINGEN

AWVN	Algemene Werkgeversvereniging Nederland
CEM	Cultureel Erfgoed Minderheden
DCE	Directie Cultureel Erfgoed
DEN	Vereniging Digitaal Erfgoed Nederland
DIVA	Vereniging voor Documentaire Informatievoorziening en het Archiefwezen
FIEN	Federatie Industrieel Erfgoed Nederland
HGIS-C	Homogene Groep Internationale Samenwerking Cultuur
IAMH	International Association of Museums of History
ICN	Instituut Collectie Nederland
ICOM	International Council of Museums
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IHLIA	Internationaal Homo en Lesbisch Informatiecentrum en Archief
IIAV	Internationaal Informatiecentrum en Archief voor Vrouwen
INK	Instituut Nederlandse Kwaliteit
IP	Interculturele Programma's
KLPD	Korps Landelijke Politiediensten
LCM	Landelijk Contact Museumconsulenten
MATRA	Maatschappelijke Transformatie
NCM	Nationaal Contact Monumenten
NEMO	Network of European Museum Organisations
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
SM(J)K	Stichting Museum(jaar)kaart
SNA	Stichting Nederlandse Archeologie
VRM	Vereniging van Rijksgesubsidieerde Musea